

LA TRADUCCIÓ TRENCA FRONTERES

per Xelo Gimeno

Alguna vegada t'has parat a pensar que eixe llibre o còmic que tant t'agrada no s'ha escrit en el teu idioma? I que l'entens perquè un traductor ha trobat les paraules adequades per a traslladar tot el que diu a la teua llengua?

Això és el que fa Encarna Sant-Celoni i Verger. Escriptora i traductora valenciana, és autora d'una versió en prosa de l'epopeia finlandesa i ha traduït, del francès, teatre i contes orientals; del castellà, narrativa curta; de l'anglès, poesia... També hi ha cotraduït: del danès, amb Anne Marie Dinesen, i de l'àrab, amb Margarida Castells. Des de fa set anys organitza diversos actes al voltant del 30 de setembre, el Dia Internacional de la Traducció, per a reivindicar l'ofici de les persones dedicades a la traducció. A Alboràia, ja van per la setena edició, i a Tavernes de la Vallidigna, per la cinquena.

Quan vas decidir fer-te traductora?

No va ser una decisió, va vindre rodat, com el complement de la meua gran passió: l'escriptura. En acabar l'especialitat d'Arqueologia i Prehistòria, i veure que hi tenia poques perspectives de futur, em vaig traure tots els títols de valencià que vaig poder, i de francès i d'anglès, fins que al gener del 92 vaig aprovar les oposicions de Tècnica en Promoció

Lingüística, una faena que, a banda de fer classes al personal administratiu, implica passar documents d'una llengua a una altra. Un dia, un amic em va preguntar si li podia traduir una obra al valencià, li vaig dir que sí i, des d'aleshores, de tant en tant, entre llibre i llibre, em capbusse en traduccions literàries, sempre per pur plaer.

Quins estudis s'han de tindre?

Bé, si t'hi vols dedicar professionalment, el millor és fer un grau de Traducció i d'Interpretació, per exemple, a la Universitat Jaume I, a la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València, a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat d'Alacant...

DIA INTERNACIONAL DE LA TRADUCCIÓ A ALBORAIA

Aventura a la vista!

La sembra i els empelts VII

29 de **setembre 20**

Lectura col·lectiva de textos traduïts
conduïda per Encarna Sant-Celoni
Més informació: Casa de Cultura

Centre Portalet
C/ Portalet, 8
A les 20.00 h

Col·laboren:

Què és el més complicat de la traducció literària?

Conèixer de veres la cultura de la llengua de partida, entendre el context que envolta l'obra..., és fonamental; sense això, és complicat, per no dir impossible, traslladar realment l'esperit d'un original a un altre idioma. Traduir literatura és un treball d'artesanía que demana posar-te en la pell de qui l'ha escrita i no recular fins a aconseguir recrear-la, respectant-ne sempre el to, l'estil i la naturalitat.

Quines eines utilitzes?

Diccionaris, bilingües i no, d'ús, de frases fetes, de sinònims i antònims, enciclopèdies, etc., en paper o en línia; traductors automàtics, per a les traduccions no literàries..., i sobretot, l'experiència, la intuïció i la paciència. Les paraules tenen molts matisos, i cap diccionari, per més complet que siga, no pot triar per tu, dir-te quina és la bona.

Quin és l'idioma més difícil de traduir?

Més vegades de les que ens pensem, l'idioma més difícil és el més pròxim, el que en teoria es domina: massa confiança mata. S'ha d'anar amb peus de plom amb la «proximitat» de les llengües: una suficiència excessiva pot fer que cometes errades que en una llengua més llunyana no s'haurien comés.

És més fàcil traduir poesia, narrativa o teatre?

Bé, en principi, jo diria que la narrativa; però no sempre és així, depèn del text, i també de l'autor. Pel que fa a la traducció teatral, és lenta i molt exigent, perquè, encara que parteix d'un text escrit, és un text per a ser dit en veu alta i, mentre no se'l veu representat, durant els assajos o en l'estrena, no es

pot donar la traducció per tancada. I, quant a la poesia, s'ha de tindre en compte que també comporta un plus de dificultat —la «màgia»—, la construcció musical del vers (la mètrica, el ritme, les assonàncies, les al·literacions, les metàfores...), tant o més important que el significat lèxic de les paraules.

Què és el que més valores del teu treball?

Que manté el cervell despert, i no en saps com! Traduir, especialment literatura, implica una gimnàstica mental contínua, un desafiament constant a la recerca de la paraula, l'expressió justa que expressa, en la llengua d'arribada, allò que expressa en la llengua de partida.

L'autor té tota la llibertat del món a l'hora d'escriure, no hi té límits. El traductor, en té, i molts; s'ha de veure les cares amb un objecte acabat: l'obra que traduirà. I, com menys s'hi «note» la seua empremta, millor traducció serà.

Quina importància té la traducció hui en dia?

Vivim en l'era de la comunicació i de la tecnologia, en un món on la globalització i la internacionalització de la cultura són impensables sense la traducció. Així és, es tradueix, versiona, subtitula, dobla, s'interpreta, de tot, a tota hora i a tot arreu: llibres, tuits, posts, blogs, cançons, articles, pel·lícules, òperes, jocs, programes informàtics, històries gràfiques... (en XIULIT en tenim bons exemples, com ara les sèries «Insectes en còmic» o «Futbol Club»). I tingueu la seguretat que mentre hi haja més d'una llengua caldran persones que les traduïsquen o, si ho fan màquines, que en revisen el resultat.